

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Asiakirjojen tiedoksiantomenettelyt kotimaassa ja kansainvälisesti

Käppi, Eriikka

2011 Hyvinkää Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Asiakirjojen tiedoksiantomenettelyt kotimaassa ja kansainvälisesti

Eriikka Käppi
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Eriikka Käppi

Asiakirjojen tiedoksiantomenettelyt kotimaassa ja kansainvälisesti

Vuosi 2011 Sivumäärä 33

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen asiakirjojen tiedoksiantomenetelmien käyttöä kotimaisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Opinnäytetyöni keskeisenä tutkimuskysymyksenä esittelen tiedoksiannon kehityksen linjaa sekä sen merkityksestä käräjäoikeuksissa. Lisäksi kerron käräjäoikeuksissa käytössä olevista erilaisista tiedoksiantomenetelmistä nyt ja tulevaisuudessa kutsujen ja haasteiden osalta. Työni alku perustuu tiedoksiannon historiaan, jonka jälkeen paneudun nykypäivän tilaan.

Työssäni käsiteltävällä tiedoksiannolla oikeudenkäynnissä tarkoitetaan haasteiden, kutsujen ja muiden oikeudellisten asiakirjojen antamista asianosaisen tai muun henkilön tietoon. Tiedoksiannolla on suuri merkitys oikeudenkäynnissä asianomaisen oikeusturvan kannalta unohtamatta vähäisten resurssien tehokasta käyttöä.

Työni perustuu joiltakin osin kansainväliseen oikeusapuun, jonka olen rajannut Pohjoismaiseen ja EU-maiden väliseen tiedoksiantoon. Kansainvälisestä tiedoksiannosta yritän esittää realistisen kuvan nykytilasta sekä käsityksen huomioon otettavista asioista tiedoksiantoprosessin aikana, kun asianosainen asuu EU-maissa tai Pohjoismaissa.

Keskeisempiä lähteistä työssäni olen käyttänyt oikeudenkäymiskaarta (OK 1.1.1734/4), hallituksen esitystä (HE 123/2009) sekä kansainvälisistä tiedoksiannoista tehtyjä sopimuksia. Työni kuluessa olen haastatellut käräjäoikeuksien henkilökuntaa.

Avain sanat: tiedoksiantomenettely, kutsu, haaste, oikeudenkäynti, kansainvälinen oikeusapu ja käräjäoikeus

Eriikka Käppi

Service procedures of documents in domestic and internationally

Year	2011	Pages	33
------	------	-------	----

In this thesis service procedures of documents, which are used in domestic and international connection, are considered. As the most important research subject, the development line of the service, and its sense in the district court, is presented. Furthermore, different service procedures used in connection with subpoena and summons are explored in detail.

In legal proceeding summons, subpoena and other juridical documents informing the parties or other people involved are called service. Servicing plays a significant role in the legal protection of the proper, not to mention effective use of small resources.

The thesis is partially based on international legal assistance, of which only servicing between the Nordic and EU countries is focused on. The aim is to create a clear picture of the current state of international service and to provide a general understanding of matters that should be taken into account during declaration processes in situations, in which the party lives, in one of the EU countries or in Scandinavia.

As the main source of law I have used code of Judicial Procedure (OK 1.1.1734/4), the Governmental Bill (HE 123/2009) as well as agreements on international service of notice. During the work I have also interviewed district court staff.

Key words: service procedures, subpoena, summons, legal proceeding, international legal assistance, district court

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Alioikeusuudistus.....	8
3	Tiedoksiantomenettely.....	9
4	Tilastotietoa tiedoksiannoista	10
5	Tiedoksiantotavat.....	11
	5.1 Postitiedoksianto.....	11
	5.2 Haastemiestiedoksianto.....	13
	5.3 Sijaistiedoksianto	15
	5.4 Kuulutustiedoksianto	16
	5.5 Ilmoitustiedoksianto.....	17
	5.6 Puhelintiedoksianto.....	17
6	Tiedoksiannon epäonnistuminen ja virheenseuraukset	18
7	Kansainvälinen tiedoksiantomenettely.....	19
	7.1 Siviiliasiat.....	19
	7.2 MLA 2000/ Shengen sopimusvaltiot	20
	7.3 Asiakirjojen kieli	20
	7.4 Maataulukon käyttö.....	21
8	Pohjoismaiden välinen tiedoksianto	22
	8.1 Rikosasiat.....	23
	8.1.1 Tiedoksiantoasiakirjat.....	25
	8.1.2 Pyyntökirje	25
	8.1.3 Uhat ja kieli	26
	8.1.4 Vastaanottavat viranomaiset.....	26
	8.2 Siviiliasiat.....	28
	8.2.1 Asiakirjojen kieli	28
	8.2.2 Pohjoismaiden yhteystiedot	28
9	Tärkeimmät sopimukset	30
10	Yhteenveto	31
	Lähteet	33

Lyhenne- ja säädösluettelo

EU	Euroopan unioni
EY	Euroopan yhteisö
HE	Hallituksen esitys
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
HaastemiesL	Haastemieslaki 27.6.1986/505
KO	Käräjäoikeus
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/68
RL	Rikoslaki 19.12.1989/39
EU:n tiedoksiantoasetus	Neuvoston asetus (EY) N:o 1348/2000 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa
SähAL	Laki sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa 28.6.1993/59
Sops 51/69	Haagin vuoden 1965 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa ulkomailla siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

1 Johdanto

Suoritin neljän kuukauden oikeudellisen harjoittelujaksoni Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa Hämeenlinnan kansliassa. Harjoitteluni aikana pääsin tutustumaan monipuolisesti käräjäoikeuden toimintaan sekä henkilökuntaan. Loppupuolella harjoitteluani toimin pääasiassa notaarin apuna erilaisissa tehtävissä, jossa sain perehtyä muun muassa ulkomaille tapahtuvaan tiedoksiantoon. Tämä aihe herätti kiinnostukseni. Minulla ei ollut aiheesta aikaisempaa tuntemusta, jolloin päätin tutustua opinnäytetyössäni kotimaisen tiedoksiannon ohessa kansainväliseen tiedoksiantoon.

Tiedoksiannolla tarkoitetaan haasteiden, kutsujen tai muiden asiakirjojen saattamista asianosaisten tai muun henkilön tietoon, esimerkiksi todistajan. Tiedoksiannolla on sekä käytännössä, että periaatteellisesti valtava merkitys. Lisäksi tiedoksiannolla toteutetaan asianosaisten oikeutta tulla kuulluksi, joka on keskeinen osa oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä. Toisaalta tiedoksiantojen onnistuminen kohtuullisin resurssein on otettava huomioon tiedoksiantomenetelmiä valitessa. Näitä asioita on otettava huomioon, jotta tiedoksiannot tapahtuvat kussakin tilanteessa riittävän varmallalla tavalla. Asianosaisten oikeusturva on säilytettävä, vaikka tiedoksiantomenetelmiä tehostetaan jatkuvasti. (OK luku 11)

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen tiedoksiannon kehitystä alioikeusuudistuksesta vuodesta 1993 lukien, lisäksi kerron erilaisista tiedoksiantomenetelmistä käräjäoikeuksissa kutsujen ja haasteiden osalta. Työni kuvaa yleistä työskentelyä käräjäoikeuksissa tiedoksiantoja käsiteltäessä.

Otan myös esille kansainvälisen tiedoksiannon, jonka rajaan käsittelyssäni EU-maiden ja pohjoismaiden väliseen tiedoksiantoon. Kansainvälinen tiedoksianto koskee pääasiassa erilaisen sopimusten, eri maiden lainsäädäntöjen sekä EU:n asettamien asetusten huomioon ottamista, mitkä vaikuttavat suuresti tiedoksiantotapojen valintaan. Näiden lisäksi on myös otettava huomioon asiakirjojen kieli, tiedoksiantotapa, vastaanottava viranomainen sekä koko tiedoksiantoprosessiin kuluva aika.

Tavoitteenani on saada lukijalle mahdollisimman selkeä ja johdonmukainen kuvaus tiedoksiannon kehityksen suunnasta ja käytettävissä olevista menetelmistä Suomessa. Lisäksi perehdyn tiedoksiantojen kansainväliseen yhteistyöhön tiedoksiannon osalta.

Opinnäytetyöni pohjautuu haastemieslakiin, oikeudenkäymiskaareen, hallituksen esitykseen 123/2009, alioikeusuudistukseen vuonna 1993 sekä oikeuskirjallisuuteen.

2 Alioikeusuudistus

Vuonna 1993 tuli voimaan alioikeusuudistus, jonka tarkoituksena oli päivittää oikeudenkäymiskaaren sisältö. Tämä työ aloitettiin laman aikana, joka oli myös osasy siihen. Oikeudenkäymiskaaren luku 11 päivitettiin kahdessa osassa. Ensiksi uudistettiin riita-asioiden alioikeusmenettelyä, joka astui voimaan 1993 ja tämän jälkeen uudistettiin rikosoikeudellista prosessia. Hakemusasioissa käytetään samaa menettelyä kuin riita-asiaassa tiedoksiannon osalta, sillä laissa ei ole erityissäännöstä haastehakemuksen tiedoksiannosta. (Jokela 2005, 11)

Varsinainen alioikeusuudistus aloitettiin organisaatioon liittyvistä kysymyksistä. Muuttaminen aloitettiin vuonna 1987 säädetyllä yhteisten alioikeuksien yhtenäistämistä ja niiden kokoonpanojen uudistusta koskevien lakien muutoksella. Myöhemmin tehtiin korjauksia oikeudenkäymiskaaren riita-asian alioikeusmenettelyyn. (Jokela 2005, 11)

Alioikeudet muutettiin kaksijakoisesta kihlakunnan- ja raastuvanoikeuksista yhtenäisiksi käräjäoikeuksiksi. Vuonna 1991 riita-asiaiden alioikeusmenettelyn uudistamisen yhteydessä uudistettiin myös oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien tiedoksianto riita-asioissa, riita-asioiden pöytäkirjaa, tuomiota ja turvaamistoimia koskevat säännökset. Oikeudenkäyntimenettely riita-asiaassa jaettiin valmisteluun ja pääkäsittelyyn, jossa suuressa osassa oli välittömyys-, suullisuus-, ja keskitysperiaate. Valmistelussa esitettiin riita-asian kysymykset sekä tarpeellinen oikeudenkäyntiaineisto. Pääkäsittelyssä kerrotaan suullisesti ja välittömästi asiansaisten lausumat ja todistelut ratkaisevalle käräjäoikeudelle, jonka kokoonpanoa ei saa muuttaa käsittelyn aikana (keskitysperiaate). Nykyään riita-asian istunnossa on voimassa samat periaatteen. (Jokela 2005 12-13)

Uudistuksella pyrittiin nykyaikaistamaan oikeudenkäyntimenettelyä nykyisin vallitsevien oikeusperiaatteiden mukaisesti, nopeuttamaan prosessia ja antamaan asianosaiselle parempi oikeusturva. Perusajatuksena oli uuden menettelyn myötä ottaa huomioon asioiden erityispiirteet ja niiden nopea ratkaiseminen. Tämä mahdollisti myös asian ratkaisemisen jo kirjallisessa menettelyssä tai suullisessa vaiheessa, mikä edesauttoi käsittelyn valmistumista. (HE 79/1993)

Alioikeus- ja siviiliprosessi uudistuksen yhteydessä vuonna 1993 uudistettiin oikeudenkäymiskaaren OK 11 luku, johon sisältyvät säännökset tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä. Vanhalle tiedoksiantojärjestelmälle oli tavanomaista siviili- ja rikosasioissa, että tiedoksiantojen toimittaminen oli suurimmalta osin kantajan tehtävänä ja vastuulla. Vanha tiedoksiantomenettely ei sopinut enää uuteen huomattavasti perusteellisempaan etukäteissuunnittelua vaativaan keskitykseen tähtäävään käsittelymenettelyyn. Tiedoksiannossa olennaisin uudistus olikin, että tiedoksiannot oikeudenkäynnissä siirtyivät tuomioistuimien tehtäväksi ja vastuulle. Oi-

keudenkäymiskaaren 11 luvun mukaan tiedoksiannosta vastaa tuomioistuin, joka voi edelleen antaa tehtävän hoitamisen tuomioistuimeen henkilökuntaa kuluvalle tai haastemiehelle. Haastemies yleensä hoitaa haasteen tiedoksiantamisen rikos- ja riita-asioissa. Ainoastaan summaarisissa asioissa käräjäsihteeri voi huolehtia asioiden tiedoksiannon ja asianomistajien ja todistajien tiedoksiannoista. Jos haastemies ei tavoita asianosaista, käsittely siirretään toiselle päivälle. (OK luku 11)

Tuomioistuin voi asianosaisen suostumuksella uskoa asianosaiselle tiedoksiannosta huolehtimisen, mikäli katsoo siihen olevan aihetta. Tällöin tuomioistuimen on määrättävä tarkat ajat tiedoksiannon suorittamiselle. Jos kantajan vastuulla oleva tiedoksianto ei jostain syystä tavoita määräajassa ja säädetyllä tavalla vastaaja, asia jää sillensä. Tämä tarkoittaa asian käsittelyn päättyvän. Asiassa annetaan silloin sillensä päätös. Riita- ja summaarisissa asioissa kantajalla on myös mahdollisuus hakea määrä-ajan pidennystä. (OK 11:2)

Toinen keskeinen uudistus oli, että kaavamaisesta haastemiestiedoksiannon käytöstä siirryttiin ensisijaisesti postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon. Haastemiestiedoksianto jäi täydentäväksi tiedoksiantotavaksi niiden tilanteiden varalle, joissa ei postitiedoksianto onnistunut. Tämä menettely lisäsi tiedoksiantoon sujuvuutta ja vähensi työtä sekä kustannuksia. (OK 11:2-4)

Ennen alioikeusuudistusta haastemiehen oli mahdotonta käyttää sijaistiedoksiantoa, jos hän ei ollut tietoinen vastaajan vakinaisesta asuinpaikasta. Laissa ei ollut määritelty säännöstä vastaanottavan henkilön iästä eikä asemasta asianosaisen kotiväessä, riitti että vastaanottava henkilö kuului kotiväkeen. Sijaistiedoksiannon käyttömahdollisuutta laajennettiin, mistä kerrotaan lisää myöhemmin. Tiedoksiantomenettelyn uudistus koski aluksi siviiliasioita. Rikosprosessin uudistamisen yhteydessä vuonna 1997 uudistettiin rikosasioiden alioikeusmenettely. (Lappalainen 1994, 240-241)

3 Tiedoksiantomenettely

Tiedoksiannossa asiakirja luovutetaan suoraan tiedoksiannon vastaanottajalle jäljennöksinä. Vastaanottajan ollessa vajaavaltainen (eli alle 18 vuotta tai 18-vuotias, joka on tuomioistuimen päätöksellä määrätty vajaavaltaiseksi) tiedoksianto on toimitettava sille, jolla on oikeus käyttää vajaavaltaisen puhevaltaa (OK 12 luku). Vajaavaltaisella tarkoitan henkilöä, jolla ei ole oikeutta itse vallita omaisuuttaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa ole toisin säädetty. Kuitenkin vajaavaltaiseksi julistettu voi itse päättää henkilöään koskevista asioista, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen, kerrotaan laissa holhous-toimesta 23 §:ssä. Jos vajaavaltaisella on oikeus käyttää itse puhevaltaa asiassa, tulee se toimittaa hänelle itselleen. Myös täysivaltaiselle henkilölle on mahdollisesti määrätty edunvalvo-

ja esimerkiksi pysyväluoteisen sairauden vuoksi, jolloin määrätyllä edunvalvojalla on oikeus vastaanottaa asianosaisen puolesta tiedoksianto. (OK 12 luku)

Tuomioistuinten alkaessa huolehtia pääsääntöisesti itse tiedoksiantamisesta johti siihen, että ei vaadittu enää tiedoksiannettavien jäljennösten oikeaksi todistamista. Jäljennöstä muusta asiakirjasta kuin haastehakemuksesta kirjallisesta lausumasta tai vastauksesta ei tarvitse antaa asianosaiselle silloin, kun jäljentäminen on hankalaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksen mukaista (esimerkiksi laajojen piirustusten tai karttojen jäljentäminen voi olla välillä hankalaa tai epätarkoituksenmukaista). Tällöin asiakirjat ovat nähtävillä tuomioistuimen kansliassa, josta on ilmoitus liitettävä annettavaan asiakirjaan. Tiedoksiannosta tehdään kirjallinen todistus, josta on selvittävä tiedoksiannon päivämäärä, paikkakunta ja vastaanottaja. (Jokela 2002, 427-429)

Uudistuksen yhteydessä lakiin lisättiin säännös siitä, että haaste voidaan luovuttaa myös vastaajan haasteen vastaanottamista varten valtuuttamalle asiamiehelle esimerkiksi asianajajalle tai julkiselle oikeusavustajalle. Valtuutetun on tuomioistuimen määräyksellä näytettävä valtakirja. Tämä valtuutus voidaan antaa koskemaan niin sanotusti yleisvaltuutuksena kaikissa asioissa toimitettavia tiedoksiantoja. Valtuutus tarkoittaa myös postista haettavia tiedoksiantoja. Valtuutetulla asiamiehelle ei ole oikeutta hakea haastetta sellaisista rikoksista, joista on säädetty muu tai ankarampi rangaistus kuin sakko tai kuusi kuukautta vankeutta. (OK 11:16.2)

4 Tilastotietoa tiedoksiannoista

Käräjäoikeuksilla on laaja valikoima eri tiedoksiantotapoja. Ensisijaisina tiedoksiantotapoina ovat vastaanottotodistuksen lähettäminen postitse tai puhelintiedoksianto. Toissijaisena tiedoksiantomenetelmänä käytetään haastemiestiedoksiantoa. Seuraavaksi esittelen hallituksen esityksen 123/2009, jossa on esitetty tutkimus tiedoksiantomenetelmien käytöstä summaarisissa asioissa, jolloin puhelintiedoksianto ei ollut vielä käytössä oleva tiedoksiantomenetelmä.

Hallituksen esityksessä 123/2009 käy ilmi tilastoinnin perusteella tehty tutkimus, jossa vertaillaan eri käräjäoikeuksien käyttämiä tiedoksiantotapoja summaaristen asiakirjojen toimitamisessa. Summaarisilla asioilla tarkoitetaan käräjäoikeuksissa käsiteltäviä niin sanotusti riidattomia asioita. Ne tulevat vireille niin sanotulla suppealla haastehakemuksella. Summaariset asiat koskevat tietyn määräistä saamista, hallinnan tai muun rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä, joissa asia ei kantajan käsityksen mukaan ole riitainen (HE 123/2009). Tilastoinnin mukaan käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2008 243 300 riita-asiaa, joista 96 prosenttia oli summaarisia asioita. Esityksestä on havaittavissa, että summaarisissa asioissa on hyvin suuria eroavaisuuksia haastemiestiedoksiannon käytöstä. Vuonna 2007 haastemiehen hoidettavaksi annettuja tiedoksiantoja oli 155 173 kappaletta, joista onnistuneita oli 89,9

prosenttia eli 134 487 kappaletta. Summaarisista asioista noin puolet toimitetaan suoraan haastemiehille tiedoksi annettavaksi postitiedoksiantoa ensin kokeilematta. Noin kolme neljäsosa asioista antaa tiedoksi haastemies. Tilastointi on tehty ennen puhelintiedoksiannon käyttöön ottoa, jolloin arvioitiin summaarisissa asioissa eri tiedoksiantotapojen käyttöä määrällisesti eri kärjäoikeuksissa. Tilastoinnin perusteella on huomattavissa haastemiehen suuri käyttö, vaikka menetelmä on raskas ja kallis prosessi, erityisesti summaaristen asioiden laatuun nähden. (HE 123/2009)

5 Tiedoksiantotavat

5.1 Postitiedoksianto

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaan tuomioistuimen pitäisi ensisijaisesti käyttää postitiedoksiantoa joko saanti- tai vastaanottotodistusta käyttäen. Kärjäoikeuksien välillä on jonkin verran eroja postitiedoksiannon valinnassa. Kärjäoikeudet käyttävät saantitodistuksia hyvin harvoin. Pääasiallisesti niitä käytetään lähinnä ulkomaille lähetettävien tiedoksiantojen kohdalla. Kotimaassa yleisinä tapana pidetään vastaanottotodistuksen käyttöä summaarisissa asioissa.

Saantitodistusta käytettäessä tiedoksiannettava asiakirja lähetetään postitse asianosaisen postitoimipaikkaan, josta asianosainen hakee asiakirjan saantitodistusta vastaan. Posti säilyttää kirjeen jonkin aikaa, ennen kuin toimittaa sen takaisin lähettäjälleen. Asianosaisen tullessa hakemaan asiakirjoja postivirkailijan on tarkistettava vastaanottajan tai hänen valtuuttamansa henkilön henkilöllisyys. Vastaanottaja kuittaa saantitodistuksella tiedoksiannon tapahtuneeksi. Tällä menettelyllä lähetetty asiakirjan voi ottaa vastaan vain vastaanottaja tai hänen valtuuttamansa henkilö. Tämän jälkeen posti lähettää saantitodistuksen tiedoksiantokappaleen takaisin tuomioistuimeen, jolloin tiedoksianto katsotaan onnistuneeksi. Postitiedoksiannossa asiakirja annetaan vastaanottajalle jäljennöksenä. (Lappalainen 1994, 242-244)

Rikos- ja summaarisissa asioissa vastaanottotodistusta käytettäessä asiakirjat lähetetään suoraan postin välityksellä väestötietojärjestelmässä lukevaan vastaanottajan kotiosoitteeseen. Ainoastaan riita-asioissa vastaanottotodistus lähetetään hänen ilmoittamaansa osoitteeseen, joka voi olla koti- tai prosessiosoite. Prosessiosoitteella tarkoitetaan asianosaisen antamaa osoitetta, johon voi asiakirjat myös lähettää. Prosessiosoitteessa joku hoitaa asiaosaisen asioita esimerkiksi asianajaja asianajotoimistossa. Asianosaisen on ilmoitettava tuomioistuimelle osoite, johon kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Tällä menettelyllä tuomioistuin lähettää asiakirjat vastaanottajan merkitsemään osoitteeseen, jossa asiakirjat saatuaan hän kuittaa vastaanottotodistuksen. Tämän jälkeen vastaanottaja lähettää vastaanottotodistuksen takaisin tuomioistuimeen. Vastaanottotodistuksen pitää sisältää päivämäärän, paikan

ja allekirjoituksen. Mikäli asianosallinen on yhtiö tai järjestö, tulee kantajan toimittaa käräjäoikeuteen yritysrekisteriote, josta ilmenee henkilö, jolla on yhtiön tai järjestön laillinen edustamisoikeus. (Lappalainen 2007, 936)

Edustamisoikeus tarkoittaa sitä, että esimerkiksi yhtiön puheenjohtajalla on valtakirjaan tai asemaan perustuva oikeus edustaa yhtiötä ja hän voi kirjoittaa sopimuksia sekä myös tiedoksiantoja yhtiön puolesta. Tämä henkilö on siis juridinen henkilö. (Osakeyhtiölaki 6:26)

Asianosaisen katsotaan vastaanottaneen postitse lähetetyn viimeistään seitsemäntenä päivänä. Hänen katsotaan saaneen se tietoonsa vasta, kun hän on alekirjoittanut tiedoksiantotodistuksen ja toimittanut sen takaisin käräjäoikeuteen. Tavallista kirjelähetystä ei voida käyttää haastetta annettaessa tiedoksi, jossa asianosainen tai hänen edustajansa velvoitetaan saapumaan käsittelyyn tai tekemään oikeudellisia toimia. Seuraavaksi esittelen postitiedoksianto koskevan oikeustapauksen, jossa asian käsittely on viety korkeimpaan oikeusasteeseen. (OK 11:3a)

Oikeustapaus KKO 2008:26

Asiassa on tehty syyttämättäjättämispäätös 5.8.2004, mikä oli postitettu A:lle tavallisena kirjeenä esitutkintapöytäkirjasta ilmenneeseen poste restante -osoitteeseen. Posti on 16.9.2004 palauttanut kirjeen takaisin merkinnällä ”ei noudettu”. Tämän jälkeen päätös on 17.9.2004 postitettu A:lle väestötietojärjestelmästä saatuun poste restante -osoitteeseen. Kirje ei ole enää palautunut. A on kuitenkin ilmoittanut saaneensa tiedon päätöksestä vasta 8.7.2005, kun hänen avustajansa oli tiedustellut asiaa. A on tämän jälkeen nostanut vapauden menetystä koskevan korvauskanteensa.

Asiassa oli kyse siitä, onko A:n katsottava saaneen tiedon syyttämättä jättämisestään jo sillä perusteella, että päätös oli postitettu hänelle ja onko korvauskanne nostettu vasta määräajan umpeen kuluttua.

Korkein oikeus katsoo, että A olisi kiistämisestä huolimatta vastaanottanut syyttäjävirston hänelle lähettämän kirjeen 17.9.2004 ja saanut jo tuolloin tiedon syyttämättäjättämispäätöksestä. Hänen katsotaan saaneen tiedon viimeistään seitsemäntenä päivänä, sen jälkeen kun kirje on annettu postin kuljetettavaksi eli 24.9.2004 oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 a §:n 2 momentista ilmenevän todistelusäännön mukaan. Korvauskanne olisi näin tullut nostaa viimeistään 24.3.2005. Kun haastehakemus on jätetty käräjäoikeuteen vasta 12.7.2005, se on liian myöhään jätetty.

Tässä oikeustapauksessa korkein oikeus päätyi hovioikeuden lopputulokseen, jossa kanne hylätään. Asiassa vaikeaksi tekee sen, että A:lla ei ollut vakituista osoitetta väestötietojärjestelmässä, eikä voida, täysin todistaa, milloin vastaaja on asiakirjat todellisuudessa saanut. On myös mielestäni syytä olettaa, että A:n on täytynyt tietää, mihin hänen postinsa saapuvat ja tällä perusteella olettaa, että hän ei ole ollut kovin halukas vastaan ottamaan asiakirjoja.

5.2 Haastemiestiedoksianto

”Haastemiehiä ovat virkansa puolesta tuomioistuimen palveluksessa olevat haastemiesvirkojen haltijat (haastemiesten esimiehet ja haastemiehet) sekä ulosotto-organisaatiossa avustavat ulosottomiehet. OK 11 luvussa tarkoitetaan haastemiehillä myös HaastemL 65:n nojalla tiedoksiantotehtävän suorittamiseen oikeutettuja virkamiehiä (mm poliisimies ja ulosottomies) sekä Ahvenanmaan maakuntavoudivirastosta lain (898/1979) mukaista haastemiestä”. (Lappalainen 2001,47)

Käräjäoikeuksissa toissijainen tiedoksiantomenetelmä on haastemiestiedoksianto, joka tarkoittaa sitä, että haastemies toimittaa haasteen, kutsun tai muun oikeudellisen asiakirjan henkilökohtaisesti asianosaiselle tai hänen valtuuttamalleen henkilölle. Tätä menetelmää käytetään, kun postitse tapahtuva tiedoksianto ei onnistu tai sen onnistumista voidaan pitää epätodennäköisenä tai sen käyttämiseen on jokin muu erityinen syy, esimerkiksi jos asianosaiselle on jo aiemmin kokeiltu postitse tapahtuvaa tiedoksianto, mutta se ei ole tuottanut tulosta voidaan seuraavan kerralla suoraan käyttää haastemiestiedoksiantoa. Kaikki käräjäoikeudet eivät kuitenkaan seuraa, onko asianosaisella ollut aikaisemmin asioita vireillä. (OK 11:4)

Käräjäoikeuksissa käräjäsihteerit laittavat haasteisiin päivämäärän, jolloin haaste on viimeistään tiedoksiannettava. Riita- ja Summaarisissa-asioissa haasteen tiedoksiannolle on varattava aikaa yleensä noin 6 viikkoa, rikosasioissa 2-4 viikkoa. Määräpäivän sopii tuomari yhdessä syyttäjän kanssa. Jos haastemies ei ole saanut toimitettua tiedoksiantoa määräajassa vastaajalle, tulee siitä ilmoittaa tuomioistuimelle välittömästi, jotta esimerkiksi rikosasioissa suunniteltu istuntopäivä voidaan tarvittaessa siirtää eteenpäin ja asiassa voidaan laatia uusi haaste vastaajalle etsintäkuulutuksen avulla. (Jokela 2002,423)

Käräjäoikeuksissa haastemiehille on annettu omat alueet tuomiopiirin sisällä, joissa asuvien henkilöiden haastaminen on heidän vastuullaan. Tuomiopiirillä tarkoitetaan sitä maantieteellistä aluetta, jossa tuomioistuimella on oikeus käyttää tuomiovaltaa. Haastemieslain mukaan haastetiedoksiannon voi suorittaa vain tiedoksiantoon oikeutettu. Tiedoksiannosta vastuussa

olevan viranomaisen (tuomioistuin) on ilmoitettava haastemiehelle viimeinen tiedoksiantopäivä. (HaastemL)

Tiedoksiantoon valtuutettuja viranomaisia säätelee haastemieslaki 6§, jossa mainitaan haastemiesvirkojen haltioiden lisäksi kelvollisia viranomaisia suorittamaan tiedoksiannon. Näitä ovat:

1. poliisimies, virallinen syyttäjä, ulosottomies, julkinen notaari sekä rajavartiomies
2. tuomioistuimen, kihlakunnanviraston, ulosottoviraston, kihlakunnanviraston ulosotto-osaston tai poliisilaitoksen päällikön määräämä asianomaisen viranomaisen palveluksessa oleva virkamies
3. vankilanjohtaja tai vankilanjohtajan määräämä vankilan virkamies, kun viranomainen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on vanki
4. puolustusvoimissa joukko-osaston komentaja tai häneen rinnastettavan esimiehen määräämä virkamies, kun viranomainen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on rikoslain 45 luvun alainen henkilö. Rikoslain 45 luvulla henkilöllä tarkoitetaan sotilasta. (HaastemL 6 §)

Tiedoksiannossa haastemiehellä on oltava asiaosaiselle oikeudellisen asiakirjan lisäksi kirjallinen todistus, josta selviää tiedoksiannon paikka, ajankohta sekä kenelle tiedoksianto on toimitettu allekirjoituksineen. Seuraavassa oikeuskäytännössä haastemies on laiminlyönyt virkavelvollisuuttaan. (OK 11:17)

Oikeuskanslerin päätös (Dnro OKV/13/21/2008)

30.3.2006 tuli Helsingin käräjäoikeudessa vireille törkeää petosta koskeva rikos. Yhden vastaajan kotipaikka oli Pori ja hänen haasteensa toimitettiin Porin käräjäoikeuteen haastamista varten. Haaste oli 18.5.2006 laadittu Helsingin käräjäoikeudessa ja se saapui Porin käräjäoikeuteen 22.5.2006. Toimeksianto jaettiin haastemies A:lle. Viimeiseksi tiedoksiantopäiväksi tiedoksiantotodistukseen oli merkitty 2.6.2006. Syyteoikeus asiassa vanheni 28.6.2006. Haastehakemuksen lisätietoja - kohdassa oli erillinen otsikko ”kiireellisyysperuste” ja merkintä asian kiireellisyydestä. Haastemies A antoi haasteen tiedoksi vastaajalle 29.6.2006 syyteoikeuden vanhennuttua yhdellä päivällä. Ennen tätä haastemies A ei ollut yhteydessä toimeksiantajaan eli Helsingin käräjäoikeuteen.

Rikosoikeudellisesti haastemies A:n menettelyä on arvioitava tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevan rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistön valossa. Asiassa haastemies A on toiminut huolimattomasti ja varomatto-

masti toimiessaan virassa. Haastemiehen katsottiin laiminlyöneen virkavelvollisuuttaan yrittäessään antaa haaste tiedoksi vastaajalle.

5.3 Sijaistiedoksianto

Haastemies voi ottaa käyttöönsä sijaistiedoksiannon, jos asianosaisen asuinpaikka on tiedossa Suomessa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksiantoa. Haastemies suorittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalle 15 vuotta täyttäneelle. Liikkeenharjoittajana toimiva vastaanottajalle tiedoksiannon asiakirjat voidaan toimittaa myös sijaistiedoksiantona jollekin hänen palveluksessa olevalle henkilölle. Jos edellä kuvatuista menetelmistä mikään ei ole mahdollista, sitten toimitetaan asiakirjat paikkakunnan poliisiasemalle. Tämän jälkeen haastemiehen on lähetettävä ilmoitus sijaistiedoksiannosta postitse kirjeellä asianosaiselle, lähettämisestä katsotaan tiedoksianto tapahtuneeksi. (OK 11:7)

Suomessa henkilön uuden osoitteen etsinnässä keinot ja mahdollisuudet ovat parantuneet huomattavasti. Uutta osoitetta voi nykyisin etsiä väestötietorekisteristä ja Itellan osoiterekisteristä, joihin käräjäoikeuksilla on suora sähköinen yhteys. Yhteyden perusteella selviävät myös niin sanotut salaiset eli luovutuskiellossa olevat osoitteet. Lisäksi käytössä on myös vanakirekisteri, mikä antaa mahdollisuuden tarkistaa, ettei henkilö ole suorittamassa rangaistusta. (Sijaistiedoksiannon aineelliset edellytykset)

Sijaistiedoksiantoa käytetään ainoastaan riita- ja hakemusasioissa sekä hallintoasioissa. Rikosasioissa haasteen toimittamisessa ei ole lupaa käyttää sijaistiedoksiantoa. Sijaistiedoksiannon ongelmana on, että ei voida olla täysin varmoja asianosaisen saavan asiakirjat tiedoksi. Tämän vuoksi rikosasioissa haasteiden tiedoksiantoa ei voida toimittaa sijaistiedoksiantona. Lisäksi rikos- eikä riita-asioissa voida käyttää tätä menettelyä silloin, kun joku kutsutaan henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen tai muuten tekemään jotain henkilökohtaisesti. Tämä koskee asianosaista, hänen edustajaansa, todistajia ja asiantuntijoita. Seuraavassa oikeuskäytännössä on esillä sijaistiedoksiantoa koskeva tapaus. (Lappalainen 2007, 940-941)

Oikeustapaus KKO:2006:69

Kysymys oli oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä säädetyn sijaistiedoksiannon käyttämisen edellytyksistä, kun haastettava oli ilmoittanut väestötietojärjestelmään osoitetiedokseen vain postilokero-osoitteen. Haastemies oli yrittänyt tavoittaa A:ta puhelimitse, mutta yhteydenotto oli epäonnistunut. Tätä ei voida täysin varmaksi todistaa ja sen vuoksi se jää epäselväksi. Ratkaisevaa tie-

doksiannon hyväksyttävyyden kannalta on, onko haastemies voinut etsiä haasteen vastaanottajaa niin, että oletus tiedoksiannon välttelystä on oikeutettua.

A:n jätettyä vastaamatta postilokeroon jätettyihin yhteydenottopyyntöihin haastemies oli toimittanut haasteen tiedoksiannon sijaistiedoksiantomenettelyä käyttäen paikalliselle poliisiviranomaiselle. Korkein oikeus katsoi, että säädetty sijaistiedoksianto oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä on käytettävissä silloinkin, kun haastettava on ilmoittanut väestötietojärjestelmään osoitetiedokseen vain postilokero-osoitteen. Korkein oikeus toteaa edelleen, että silloin kun on vain vastaanottajan postilokero-osoite, etsiminen määrätystä paikasta ei yleensä ole mahdollista, vaan se on suoritettava muilla keinoin. Tällä tavoin etsintää suoritettaessa ja arvioitaessa sitä, vältteekö vastaanottaja tiedoksiantoa, on kuitenkin otettava huomioon muun muassa se, ettei vastaanottajalla ole velvollisuutta omin toimin myötävaikuttaa tiedoksiannon onnistumiseen. Edellytyksiä antaa haaste tiedoksi A:lle sijaistiedoksiannolla ei kuitenkaan ollut, koska olosuhteet olivat sellaiset, ettei haastemies ollut voinut perustellusti päätellä, että A vältteli haasteen tiedoksiantoa. Korkein oikeus hylkäsi hovin tuomioin ja kumosin käräjäoikeuden yksipuolisen tuomioin ja siirsi asian takaisin käräjäoikeuteen käsiteltäväksi.

5.4 Kuulutustiedoksianto

Kuuluttamalla tapahtuva tiedoksianto on viimeinen käytössä oleva tiedoksiantomenetelmä hakemusasioissa, kun asianosaisen olinpaikkaa ei tiedetä Suomessa eikä ulkomailla. Tällaisessa tilanteessa ei voida käyttää posti- tai haastemiestiedoksiantoa, kerrotaan OK 11 luvun 9 §:ssä. Kuulutustiedoksiannon kuin myös sijaistiedoksiannon käyttö tapahtuu pääasiassa vain riita- ja summaarisissa asioissa. Näitä menetelmiä ei ole lupa käyttää rikosasioissa vastaajan osalta eikä silloin, kun asiaosainen tai muu henkilö on kutsuttu henkilökohtaisesti tulemaan tuomioistuimeen tai muuten henkilökohtaisesti suorittaman jotakin. Tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta kuuluttamalla, jolloin tavoitteena on, että asianosaisen häipyminen tietämättömyyteen ei voi riita-asiassa estää vastapuolen pääsemästä oikeuksiinsa. (Lappalainen 2001,56)

Kuulutustiedoksianto aloitetaan pitämällä asiakirjat liitteineen nähtävillä tuomioistuimen kansliassa. Tämän lisäksi tuomioistuimen on julkaistava asiakirjojen pääasiallinen sisältö ja siitä, missä asiakirjat ovat nähtävillä Virallisessa lehdessä jonkin kuukauden ensimmäisessä numerossa. Ilmoitus, jonka tuomioistuin voi julkaista myös sanomalehdessä, on pantava esille tuomioistuimen ilmoitustaululle. Tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi kun ilmoitus on julkaistu Virallisessa lehdessä tai se on laitettu tuomioistuimen ilmoitustaululle esille. Tuomioistuin voi myös harkinnan mukaisesti julkaista ilmoituksen jossakin sanomalehdessä, jos on to-

dennäköistä olettaa, että asianomistaja saa tiedon sitä kautta paremmin. Asiaa ei tarvitse julkaista lehdissä, jos samasta asiasta samalle henkilölle on ollut jo kuulutus. Tällöin riittää, että asiakirjat ovat nähtävillä tuomioistuimen kansliassa ja ilmoitustaululla. Tiedoksianto katsotaan tällöin tapahtuneen, kun asiakirjat ovat pantu tuomioistuimen kansliaan nähtäville. (Jokela 2002, 425-426)

5.5 Ilmoitustiedoksianto

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 6 §:n mukaan vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon asiakirjasta, jos hän on saanut tiedoksi annettavan päätöksen tai määräyksen tuomioistuimen kansliassa tai istunnossa. Tuomioistuimen on vastaanottajan pyynnöstä viipymättä lähetettävä asiakirja, johon päätös tai määräys sisältyy. (OK 11 luvun 6 §)

5.6 Puhelintiedoksianto

Uudesta tiedoksiantomenettelystä astui laki voimaan 1.6.2010 kaikissa yleisissä tuomioistuimissa. Uudistus koski puhelintiedoksiantoa, jonka tarkoitus on tehostaa ja nopeuttaa oikeudenkäymisprosessia. Puhelintiedoksiannosta on tullut yhtäläillä ensisijainen tiedoksiantomenetelmä kuin postitiedoksiannostakin. Eryytenä tavoitteena on vähentää haastemiestiedoksiannon käyttöä riidattomissa velkomisasiossa. Aikaisemmin riidattomissa velkomisasiossa käräjäoikeudet käyttävät haastemiestiedoksiantoa liiankin usein kokeilematta ensiksi postitiedoksiantoa, joka ensisijainen vaihtoehto tiedoksiannolle. Tämä kuormittaa haastemiesten töitä ja on lisäksi taloudellisesti raskas. Tällä tarkoitan sitä, että uudella menetelmällä säästetään kustannuksia, sillä vältytään maksamasta haastemiehille haastekohtaisia palkkioita sekä säästetään aikaa. Nykyään haastemiesten palkkaus kuuluu kokonaispalkkauksen piiriin. Lisäksi tämän uudistuksen tavoitteena on laajentaa tuomioistuimissa käytettäviä tiedoksiantotapoja. Tällöin pitäisi tapauskohtaisesti arvioida tehokkain ja nopein menetelmä. Tämä vuoksi puhelintiedoksianto otettaisiin käyttöön yleisenä tiedoksiantomenetelmänä. (OK 11 luku)

Puhelintiedoksianto on yhtä varma kuin haastemiestiedoksianto. Puhelintiedoksiannossa otetaan suullinen ja reaaliaikainen yhteys puhelimitse asianosaiseen. Henkilöllisyyden varmistukseen asianosaiselle esitetään kysymyksiä. Puhelimen kautta välitetään asiakirjan merkityksellinen sisältö vastaanottajalle, jonka jälkeen kyseiset asiakirjat lähetetään vastaanottajan antamaan osoitteeseen joko postitse tai sähköisesti. Tiedoksiannon toimittaa virkavastuullaan käräjäoikeuden haastemies tai asianomaisen tuomioistuimen virkamies, esimerkiksi käräjäsihteeri. Ainoastaan vastaajia käräjäsihteeri ei voi puhelintiedoksiannolla haastaa. (OK 11:3b)

Hyvä puoli puhelintiedoksiannossa on, että näin saadaan vapaamuotoisesti esittää asia ja asianosaisella on mahdollisuus esittää mahdollisia kysymyksiä. Puhelimitse tapahtuvaa tiedoksiantoa voidaan käyttää lähes kaikkien asiakirjojen tiedoksiantoon. Ainoastaan haastehakemusta ei voida antaa puhelimitse tiedoksi sen laajuuden ja laadun vuoksi. Säännöstä poiketen ehdotetaan esityksessä, että haaste voitaisiin antaa tiedoksi summaarisissa asioissa, jotka koskevat tietyn määrän saamista. Nämä ovat kantajan näkökulmasta riidattomia asioista, josta haetaan perustetta ulosottoperimiselle. Summaaristen asioiden haastehakemuksen ovat yleensä yksinkertaisia ja suppeita. (HE 123/2009)

Puhelintiedoksiannosta on saatu hyviä tuloksia ja siihen on oltu tyytyväisiä. Sen käyttö ei ole vaarantanut asianosaisten oikeusturvaa hallituksen esityksen 123/2009 mukaan. Mielestäni on edistyksellistä saattaa tuomioistuimet nykyaikaiseen sähköiseen menettelyyn.

6 Tiedoksiannon epäonnistuminen ja virheenseuraukset

Tiedoksiannon vastaanottajan kannalta on tärkeää, että tiedoksianto on toimitettu laillisesti ja oikein. Yleensä tiedoksiannettava asiakirja sisältää prosessitoimen tekemistä koskevan kehotuksen, jonka noudattamatta jättämisestä laiminlyöjää kohtaa on yleensä haitallinen seuraus. Täten vastaanottajalla on oikeus vaatia, että tiedoksianto on toimitettu lain mukaan soveltuvalla tavalla. (Lappalainen 2001, 60)

Vanhassa riita-asiain menettelyssä asia jäi sillensä, jos vastaaja ei saanut haastetta tiedoksi laissa säädetyllä tavalla ja jos siitä tehtiin väite tai vastaaja ei saapunut oikeuteen. Asian jäädessä sillensä tarkoittaa sitä, että sen käsittely päättyy käräjäoikeudessa ja asia jää siihen.

Uuden menettelyn myötä tiedoksianto kuuluu tuomioistuimen vastuulle, jonka seurauksena tiedoksiannon jättäminen toimittamatta tai virheellinen toimittaminen ei saa enää vaikuttaa siihen, että kanne jäisi tutkimatta kantajan vahingoksi. Tuomioistuimen täytyy hoitaa uusi tiedoksianto, jos henkilö ei saavu käsittelyyn tai jos häneltä pyydetty lausunto tai vastaus on jäänyt saamatta, jollei sitä virheen vähäisyyden takia pidetä tarpeettomana. Asianosainen voi tehdä väitteen siitä, että tiedoksiantoa ei ole lähetetty määräajassa tai se on toimitettu virheellisesti. Tuomioistuimen tulee tämän jälkeen lykätä käsittelyä tai määrätä uusi määräaika kirjallisen vastauksen tai lausuman antamiselle, jollei sitä virheen vähäisyyden vuoksi ole pidettävä asiattomana. Sama pätee myös silloin, kun vastaaja on saanut yksipuolisentuomion, mutta hakee takaisinsaantia tiedoksiannon virheellisyyden perusteella. (OK 11 luku)

Poikkeuksellisesti tuomioistuin voi antaa haasteen tiedoksiannon kantajalle, jolloin tiedoksianto on kantajan vastuulla ja jos kantaja ei toimita haasteen todistusta tuomioistuimelle

sovittuun aikaan mennessä, asia jää sillensä. Näin ei kuitenkaan tapahdu, jos tuomioistuin on kantajan perustelluista syistä myöntänyt lisää aikaa tai tuomioistuin itse ottanut tiedoksianto hoitaakseen tai vastaaja on vastannut pääasiaan väitettä tekemättä (OK 11:19.1-2). Tuomioistuin tulee ottamaan tiedoksianto hoitaakseen myös tapauksessa, jos asianosainen laiminlyö toimittaa määräajassa todistusta muusta asiakirjasta kuin haasteentiedoksiannosta tuomioistuimelle. Tämä perustuu sille, että oikeusprosessin päästyä haastamisvaihetta pidemmälle voi laiminlyöntiin syyllistyneen vastapuolella olla oikeus pyytää asiassa ratkaisua. (Jokela 2002,432- 433)

7 Kansainvälinen tiedoksiantomenettely

Asiakirjojen tiedoksianto kuuluu yhtenä tärkeänä osana kansainväliseen oikeusapuun niin rikos- kuin siviiliasioissa, esimerkiksi todisteiden hankkiminen, asiakirjojen tiedoksianto menettämisseuraamusten täytäntöön pano, tuomittujen siirtämistä ja niin edelleen. Tässä kansainvälisessä osiossa paneudun siviili- ja rikosasioissa tapahtuvaan tiedoksiantoon ulkomailla.

Kansainvälinen oikeusapu perustuu pääsääntöisesti yleissopimukseen, kahdenvälisiin sopimuksiin sekä valtioiden lainsäädäntöihin. Tämä käsite on hyvin laaja ja siihen sisältyy monen viranomaisen välinen yhteistyö. Oikeusapua antavaa valtiota siviiliasioissa kutsutaan uudistetulla termillä vastaanottavaksi valtioksi ja oikeusapua pyytävää valtiota kutsutaan lähettäväksi valtioksi, ja vastaavia termejä käytetään tuomioistuimista. Yhtenä pitkään merkittävänä vaikuttajana kansainvälisessä oikeusavussa ovat olleet Haagin sopimukset.

Kansainvälinen tiedoksiantomenettely niin siviili- kuin rikosasioissa lähtee liikkeelle siitä, että suomalainen tuomioistuin saa käsiteltäväkseen tapauksen, jossa asianosainen oleskelee ulkomailla. Tällöin asiassa on ratkaistava, millä menetelmällä oikeudenkäyntiin liittyvä tiedoksianto saadaan tehokkaasti toteutettua kyseisen henkilön osalta. Lähtökohtana tiedoksiannon toteuttamiselle vastaajan oleskellessa ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, säädetään oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:ssä, jonka mukaan tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksiannettavan asiakirjan lähettämisestä ulkomaalaiselle viranomaiselle. Tiedoksiannettava asiakirja voidaan myös antaa asianosaisen tehtäväksi, hänen sitä pyytäessä 11 luvun 2 §:n mukaisesti. Asiakirjojen lähettämisessä käytetään niitä periaatteita, joista on kyseisen valtion kanssa sovittu tai asiasta on muutoin säädetty. (OK 11:8,2)

7.1 Siviiliasiat

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 ja 8 pykälässä säädetään tiedoksiannosta ulkomaille. Pääsääntöisesti asiakirjojen lähettämisestä ulkomaan viranomaiselle huolehtii tuomioistuin. Asiakirjat voidaan suoraan lähettää postitse ulkomailla olevalle vastaanottajalle. Kansainvälisissä

postitusmenettelyssä tulee noudattaa kansainvälistä saantitodistusmenettelyä, johon tarkempia ohjeita saa postista. (Postitiedoksianto)

EU:n tiedoksiantoasetuksen 14 artiklan mukaan asiakirjoja saa jäsenvaltio toimittaa toiseen jäsenvaltioon postitse kirjattuna kirjeenä, joka sisältää vastaanottotodistuksen tai vastaavan. Suomi on hyväksynyt postitiedoksiannon käytön, jos vastaanottaja palauttaa vastaanottotodistuksen tai kuittaa saantitodistuksen. (Postitiedoksianto)

Yleisimmin tarvittavat asiakirjat:

- Tiedoksiantopyyntö viranomaiselle (vakiolomake tai vapaamuotoinen saate)
- tiedoksiannettavat asiakirjat
- viralliset käännökset (myös liitteet tulee kääntää tai ylivivata ne asiakirjat, jos niitä ei lähetettä)
- maksukuitit, jos tiedoksianto maksetaan etukäteen (Postitiedoksianto)

7.2 MLA 2000/ Shengen sopimusvaltiot

Näiden sopimusten tehneiden valtioiden kesken voidaan maasta riippuen käyttää tiedoksiannotapana postitse vastaanottajalle, suoraan vastaanottajan toimivaltaiselle viranomaiselle tai poikkeustilanteissa oikeusministeriön kautta vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle. Menettelytavan valinnassa on mahdollisuus apuna käyttää maataulukkoa, josta esittely jäljempänä. Pääsääntöisesti postitiedoksiantoa tai suoria yhteyksiä ei voi käyttää kuin Pohjoismaihin ja MLA 2000-/Schengen - sopimusvaltioihin. (Asiakirjojen valmistelu - MLA 2000/Schengen - sopimusvaltiot)

7.3 Asiakirjojen kieli

Tiedoksiantoasetus on yksi tärkeä apuväline tiedoksiannon asiakirjojen kääntämisestä, sillä siinä määritetään yksityiskohtaisesti säännökset yhtäältä tiedoksiannonpyynnön ja tiedoksiannettavan asiakirjan kielestä. Ulkomaille lähetetyissä jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada ymmärtämällään kielellä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaan.

Asianosaisten kielitaidon päättelyssä käytetään apuna väestötietojärjestelmää sekä asianosaisten antamia tietoja. Mikäli lähettäjä olettaa, ettei vastaanottaja ymmärrä sitä kieltä, jolle asiakirja ovat käännetty, tulee asiakirjat toissijaisesti kääntää jollekin sen jäsenvaltion kielistä jossa vastaanottaja oleskelee. Lisäksi, jos lähettäjä tietää vastaanottajan ymmärtävän vain jotain muuta kieltä, asiakirjat tulisi kääntää kyseiselle kielelle. Asianomistajan ja

vastaajan osalta säännökset edellyttävät haastehakemuksen, haasteen tai kutsun sekä ohjeiden kääntämistä. Vaatimukset, mitä syyttäjä ei aja, on myös käännettävä vastaajalle. Jos haastehakemus on kovin laaja, voidaan käännettää asiakirjasta vain olennaiset kohdat, jotka koskevat kyseistä vastaajaa. Oikeusministeriölle asiakirjat lähetetään joko suomeksi tai ruotsiksi. (Asiakirjojen kieli)

7.4 Maataulukon käyttö

Maataulukko on tarpeellinen apuväline viranomaisen käyttöön harkitessa rikostiedoksiannon lähettämistä toiseen valtioon. Sen avulla on mahdollista nopeasti hahmottaa käytettävissä olevat tiedoksiantoreitit sekä tiedoksiantoon mahdollisesti liittyvät erityisvaatimukset. Tämän lisäksi on huomioitava asiakirjoja lähettäessä ulkomaille myös asiakirjojen valmisteluun liittyvät erityiset seikat sekä asiakirjojen kielivaatimukset. (Maataulukko)

Maataulukko on apuväline viranomaisten käyttöön ja sitä päivitetään säännöllisesti. Vastuu oikean menettelytavan valinnassa säilyy aina oikeusapupyynnön lähettäjällä. Seuraavalla sivulla on esillä maataulukko, josta edellä mainitut tiedot löytyvät.

Maataulukko rikostiedoksiannon lähettäjälle

7.10.2010

Maa(t)	Reitti (Minne tuomioistuin lähettää)	Postitiedoksianto / Erityistä huomioitavaa	Sopimus
Islanti, Norja, Ruotsi, Tanska	Kohdevaltion Poliisi /syyttäjä/ lääninhallitus Ks. Ilonasta osoitteet	Postitiedoksianto käy. L velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen (Pr 701).	Pohjoismainen sopimus oikeusavusta (Pr 703) (ja kuten EU-valtiot alla)
Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Iso-Britannia, Itävalta, Kypros, Latvia, Liettua, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari, Viro	Toimivaltaiset viranomaiset Ks. Atlas * www.ejn-crimjust.europa.eu .	Postitiedoksianto pääsääntö. Perustellusta syyistä (MLA 2000 5(2) art.) tuomioistuimelta vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle. Vain erityistapauksessa keskusviranomaisten välillä (6(2) art.).	EN 1959-sopimus (Pr 708) ja MLA 2000-sopimus (Pr 709 ja PrEU 701)
Italia, Kreikka, Luxemburg	Ks. Atlas	Postitiedoksianto käy (Schengen 52 art.).	EN 1959-sopimus, Schengenin sopimus (SopS 23/2001)
Malta	Ks. Atlas	Postitiedoksianto käy.	EN 1959-sopimus, MLA 2000 (varauma), Schengenin sopimus
Irlanti	OM >	Ei suoria yhteyksiä.	EN 1959-sopimus
Sveitsi	Suorat yhteydet www.elorge.admin.ch	Postitiedoksianto käy.	EN 1959-sopimus, Schengenin sopimus
Albania, Andorra, Armenia, Azerbaidzhan, Bosnia-Hertsegovina, Georgia, Israel, Kroatia, Liechtenstein, Makedonia, Moldova, Monaco, Montenegro, Serbia, Turkki, Ukraina	(Suomen) keskusviranomainen: OM>	Tarkista kieli- ym. varaumat (ETS 030). www.conventions.coe.int	EN 1959-sopimus
Venäjä	OM>	Tarvitaan tuomarin pyyntökirje. Määrääjat.	EN 1959-sopimus (tai kahdenvälinen)
Australia	OM>		Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva sopimus (SopS 36/1994)
USA	OM>		Ei sopimusta
Muut valtiot	OM>UM>	Diplomaattinen tie.	Ei sopimusta

Taulukko 1: Oikeusministeriön maataulukko

8 Pohjoismaiden välinen tiedoksianto

Aikaisemmin mainitussa oikeusapua koskevassa sopimuksen sisällössä kerrotaan, että tiedoksiantopyynnöt lähetetään suoraan sille asianomaisen maan viranomaiselle, joka on päätetty antamaan oikeusapua tiedoksiannon toimittamisessa, esimerkiksi Ruotsiin sille lääninhallitukselle, jonka toimialueella tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee tai asuu. Tarkemmat sopimuksen soveltamista koskevat säännökset on annettu asetuksessa pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa (470/1975). Suomessa on myös

voimassa yhteispohjoismaiseen lainsäädäntöön perustuva laki velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen (359/1975). Pohjoismaista yhteistyötä koskevat säännökset on Suomessa todettu asemaltaan sellaisiksi, että Suomen viranomaiset voivat soveltaa niitä rinnakkain eurooppalaisen rikosoikeusapulain ja oikeusapusopimuksen kanssa. (HE 153/2006)

Tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, joka ensisijaisesti tapahtuu tavallisena tiedoksiannona. Tällöin tiedoksianto lähetetään postitiedoksiannon tavoin joko vastaanottotodistusta tai saantitodistusta vastaan. Tiedoksiannettavia asiakirjoja voidaan lähettää joko postitse vastaajalle tai suoraan vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

8.1 Rikosasiat

Tiedoksi annettavat asiakirjat rikosasioissa voidaan lähettää joko postitse vastaanottajalle tai suoraan vastaanottajavaltion viranomaiselle. Postitiedoksiannon perustana on EU:n MLA 2000 - sopimus. Pohjoismaista sopimusta on kuitenkin hyvä soveltaa rinnakkain EU-sopimuksen kanssa. Tiedoksiannettavat asiakirjat voidaan lähettää vastaanottajavaltion viranomaiselle joko pohjoismaisen tai EU-sopimuksen perusteella. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Tapauksessa jos ei tiedetä tai on epäselvää, kenelle viranomaiselle pyyntö lähetetään, asian voi varmistaa maataulukosta. Pyyntö voidaan myös lähettää kyseessä olevan toisen pohjoismaan oikeusministeriölle. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Tiedoksiannon lähettäessä ulkomaille on otettava huomioon kuluva aika asiakirjojen valmisteluun, lähettämiseen, vastaanottajan toimenpiteisiin ja kutsutun matkajärjestelyihin ennen istuntoa. Istuntopäivään pitäisi tapauskohtaisesti varata 3-6 kuukautta aikaa. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Kaikissa tiedoksiannoissa on tärkeitä merkitä tuomioistuimen yhteystiedot kansainväliseen muotoon. Puhelin- ja faksinumeroissa on oltava maasuunta (+358 10...) ja osoitteen pitää olla maatunnuksen - (FI) kanssa. Sähköpostiosoite pitää myös merkitä asiakirjoihin selkeästi. Jokaiselle asialle on nimettävä yhteyshenkilö. Yhteyshenkilön kielitaito merkitään vastaanottajan yhteydenottoja varten selkeästi näkyviin. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

Asiakirjoja ei saa leimata ”salassa pidettäväksi” ilman perusteltua syytä. Silloin kun on tarpeen, asiakirjat merkitään luottamuksellisiksi ja perustelut laitetaan pyyntökirjeeseen. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Oikeustapaus KKO 2001:46

Pankki A oli pannu vireille 22.12.1994 käräjäoikeudessa vireille velkomuskanteen B:tä ja C:tä vastaan. Käräjäoikeus oli lähettänyt postitse haasteen tiedoksi B:lle ja C:lle saantitodistusta vastaan pankin antamaan osoitteeseen Ruotsissa. Tiedoksiannon epäonnistuttua asiakirjat palautettiin takaisin käräjäoikeuteen. Tämän jälkeen käräjäoikeus antoi tiedoksiannon kuuluttamalla. Käräjäoikeus oli 28.12.1995 antanut yksipuolisen tuomion hyväksymällä kanteen, sillä B ja C ei ollut määräajassa vastannut.

Takaisinsaantihakemus

B ja C kertoivat takaisinsaantihakemuksessaan, että heillä oli ollut vakituinen asunto Ruotsissa. He olivat tehneen asianmukaisen muuttoilmoituksen muutettuaan pois pankin käräjäoikeudelle ilmoittamasta osoitteesta. Heidät olisi pitänyt tavoittaa normaalilla haastetiedoksiannolla. Käräjäoikeuden ei olisi tullut ryhtyä tiedoksiantoon kuuluttamalla. Heitä ei siten ollut haastettu laillisesti. Sen vuoksi he vaativat kanteen jättämistä tutkimatta ja yksipuolisen tuomion kumoamista.

Käräjäoikeus katsoi, että tiedoksiannossa tapahtunut virheellisyys oli korjautunut sen jälkeen, kun B ja C olivat saattaneet asian takaisinsaantihakemuksella käräjäoikeudessa uudelleen käsiteltäväksi ja näin asia saatiin asiallisesti tutkittua eikä virhettä syntynyt. Sen vuoksi käräjäoikeus OK 11 luvun 18 §:ään viitaten hylkäsi takaisinsaantihakemuksen ja määräsi yksipuolisen tuomion jäämään voimaan.

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että tiedoksiantoa tässä tapauksessa olisi saanut antaa tiedoksi kuuluttamalla, vain siksi ettei tiedoksiantoa saatu toimitettua postitse. Korkein oikeus perusteli tämän sillä, että tuomioistuin oli ollut velvollinen käyttämään OK 11 luvun 8 §:n menettely tapaa paitsi silloin kun vastaajan osoite oli tiedossa tai silloin kun siitä oli kohtuullisin toimenpitein saatavissa tieto. Pohjoismaiden välisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa annetun asetuksen 4 §:n 2 momentissa, minkä mukaan tiedoksianto olisi tullut toimittaa maan viranomaiselle tai pyrkiä selvittämään vastaajan osoite, jos osoite ei ollut tiedossa. Näin korkein oikeus kumosi hovioikeuden tuomion ja jätti asian käräjäoikeuden tuomion varaan.

8.1.1 Tiedoksiantoasiakirjat

Seuraavaksi esittelen asiakirjojen kokoonpanoa rikosasioissa kun lähettäminen tapahtuu posti-tiedoksiantona asianomistajille pohjoismaihin. Tietoja asiakirjojen kokoonpanoista olen saanut käräjäoikeuden käyttämästä tietoympäristöstä. Asiakirjojen tulee sisältää rikosasioissa:

Vastaajalle lähteissä:

- haaste ja ohjeet asiakirjapohjan avulla laadittuna
- haastehakemus
- mahdolliset asianomistajan vaatimukset
- vastaanottotodistus

Asianomistajalle lähteissä:

- kirjalliset vaatimuksen toimittamispyyntö, kutsu tai molemmat, yleensä asiakirjapohjan avulla laadittuna
- asiakirjapohjan liitteenä olevat ohjeet
- haastehakemus
- mahdollinen vastaanottotodistus

Todistajalle lähteissä:

- kutsu yleensä asiakirjapohjan avulla laadittuna
- asiakirjapohjan liitteenä olevat ohjeet
- mahdollinen vastaanottotodistus

Silloin kun asiakirjat lähetetään suoraan pohjoismaiselle viranomaiselle, pyyntökirjeeseen tulee liittää samat asiakirjat kuin postitiedoksiannossa kahtena kappaleena. Asiakirjat pitää olla kotimaankielellä, mutta mahdolliset käännökset liitetään myös mukaan. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

8.1.2 Pyyntökirje

Pyyntökirje tulee sisältää tiedoksiannon vastaanottajan henkilö- ja yhteystiedot eli täydellinen nimi, syntymäaika, osoite, puhelinnumero ja niin edelleen, jotka tulee ilmoittaa mahdollisimman tarkasti. Lisäksi pyyntökirjeeseen merkitään tiedoksi, jos asiaan tai asiakirjoihin liit-

tyy jotain erityisiä seikkoja. Siinä olisi myös hyvä kertoa viimeinen tiedoksiantopäivä sekä lyhyt perustelu sille. (Asiakirjojen valmistelu- Pohjoismaat)

8.1.3 Uhat ja kieli

Pohjoismaista kutsuttava täysi-ikäinen asianomistaja tai todistaja voidaan velvoittaa sakon uhalla pääkäsittelyyn, jos hänen kuulemisensa harkitaan erityisen tärkeäksi, kerrotaan asiakirjojen valmistelussa - Pohjoismaat.

Pohjoismaisessa sopimuksessa on määritelty, että oikeusapupyynnössä ja siihen liitetyissä asiakirjoissa pitää käyttää ruotsin-, tanskan- tai norjan kieltä tai pyyntöön on liitettävä käännös asiakirjoista. Asiakirjojen kääntäminen ei ole tarpeen silloin, jos tiedoksiannon vastaanottaja vapaaehtoisesti sen vastaanottaa tai kääntäminen ei oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen ole tarpeen. Myös tiedoksiannon johdosta laadituista asiakirjoista tulee olla käännös, jos niissä on käytetty muuta kuin edellä mainittuja kolmea kieltä. Suomessa tuomioistuin vastaa myös tiedoksiannettavien asiakirjojen käännöksistä, jos sellaisten hankkiminen on tarpeen. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

8.1.4 Vastaanottavat viranomaiset

Ruotsi

Asiakirjat voidaan lähettää Ruotsiin tiedoksiannettaviksi lääninhallituksen kautta. Lääninhallitukset sekä Ruotsin kunnat lääneittäin löytyvät Ilona Intranetistä asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Ruotsin oikeusministeriön yhteystiedot:

Justitiedepartementet

Enheten för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete (BIRS)

Centralmyndigheten

10333 Stockholm, Sverige

puh. + 46 8 405 1000 vaihde, + 46 8 405 4500 kanslia, fax + 46 8 405 4676

sähköposti: birs@justice.ministry.se

internet-sivu: www.regeringen.se/sb/d/1915/a/12489;jsessionid=agA3Kjw0jHg5

(Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

Norja

Rikoshaasteet ja - kutsut Norjassa antaa tiedoksi vastaanottajan kotipaikan paikallispoliisi. Toimivaltaiset poliisiviranomaiset kunnittain ja niiden yhteystiedot löytyvät Ilona Intranetistä asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat. (Asiakirjojen valmistelu- Pohjoismaat)

Norjan oikeus- ja poliisiministeriön yhteystiedot:

Ministry of Justice and the Police (JD)/ Justis- og politidepartementet

Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo, Norway

puh. + 47 2224 9090, fax + 47 2224 9533

sähköposti: postmottak@jd.dep.no

internet-sivut: www.odin.dep.no/jd/engelsk/index-b-n-a.html

(Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

Tanska

Tanskassa rikoshaasteet ja kutsut antaa tiedoksi myös vastaajan kotipaikan paikallispoliisi. Seuraavan linkin avulla voi paikantaa postinumeron tai - postitoimipaikan perusteella kotikunnan ”Kommune” nimen:

<https://mail.laurea.fi/owa/redir.aspx?C=944bc9a29d4641b7a82bb30c17d57d2e&URL=http%3a%2f%2fkommune.eniro.dk%2favanceret%2f>

Linkki löytyy Ilona Intranetistä asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.

(Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Tanskan oikeusministeriön yhteystiedot:

Justitsministeriet

Slotsholmsgade 10, 1216 København K, Denmark

puh. + 45 3392 3340, fax + 45 3393 3510

internet-sivu: www.jm.dk

(Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

Islanti

Vastaanottajan kotipaikan oikeusministeriö antaa tiedoksi rikoshaasteet ja - kutsut Islannissa. Islannin oikeusministeriön yhteystiedot:

Islannin oikeusministeriön yhteystiedot:
Ministry of Justice and Ecclesiastical Affairs
Skuggasundi, 150 Reykjavik, Iceland
puh. +354 545 9000, fax +354 552 7340
internet-sivut: eng.domsmalaraduneyti.is/
(Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat.)

8.2 Siviiliasiat

Tiedoksiannettavat asiakirjat siviiliasioissa voidaan lähettää postitse Ruotsiin, Tanskaan ja Islantiin. Pohjoismaista ainoastaan Norja vastustaa postitiedoksiannon käyttöä. Pohjoismaiden välillä sovelletaan asiakirjojen tiedoksiannossa Pohjoismaiden kesken tehtyä sopimusta oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa SopS 26/75. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

Tiedoksianto pyyntö lähetetään suoraan toisen sopimusvaltion viranomaiselle. Vastaanottavista viranomaisista on ilmoitettu jäljempänä. Jos tiedoksiannon vastaanottajan osoite ei ole tiedossa tai jos on epäselvää, mille viranomaiselle pyyntö täytyy lähettää, voidaan pyyntö lähettää kyseisen toisen pohjoismaan oikeusministeriölle niin kuin aikaisemmin jo mainitsin rikosasiassa. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

8.2.1 Asiakirjojen kieli

Tiedoksiannettavat asiakirjat tulee laatia norjan -, tanskan -, tai ruotsin kielellä tai mukana on oltava käännös jollekin mainituista kielistä. Asiakirjat eivät tarvitse käännöksiä jos vastaanottaja ottaa asiakirjat vastaan vapaaehtoisesti. Vastaanottava viranomainen voi suostua muulloinkin tiedoksi antamaan asiakirjat ilman käännöksiä, jos se on oikeusturvannäkökohdat huomioon ottaen perusteltua. (Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat)

8.2.2 Pohjoismaiden yhteystiedot

Ruotsi

Ruotsin oikeusministeriön yhteystiedot:
Justitiedepartementet
Enheten för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete (BIRS)
Centralmyndigheten
10333 Stockholm, Sverige
puh. + 46 8 405 1000 vaihde, + 46 8 405 4500 kanslia, fax + 46 8 405 4676

sähköposti: birs@justice.ministry.se

internet-sivu: <http://www.regeringen.se/sb/d/1915/a/12489;jsessionid=agA3Kjw0jHg5>

(Pohjoismaat.)

Norja

Norjaan tiedoksianto lähetetään suoraan paikalliseen alioikeuteen ”tingrettiin”, joita on 79. Norjan alioikeudet yhteystietoineen löytyvät oheisesta taulukosta.

[Norjan tuomioistuinten yhteystiedot, pdf, 66 kB](#)

Paikkakunnan mukaan oikean ”tingrettin” voi etsiä myös internet-osoitteesta:

www.norway.no/dekningskart/default.asp?id=45644&etatn=District0Courts.

Norjan oikeusministeriön yhteystiedot:

Ministry of Justice and the Police (JD)/ Justis- og politidepartementet

Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo, Norway

puh. + 47 2224 9090, fax + 47 2224 9533

sähköposti: postmottak@jd.dep.no

internet-sivut: www.odin.dep.no/jd/engelsk/index-b-n-a.html

(Pohjoismaat.)

Tanska

Tanskaan tiedoksianto lähetetään suoraan paikalliseen alioikeuteen eli ”byrettiin”. ”Byrettiin” yhteystietoja voi etsiä oheisista linkeistä:

<http://www.domstol.dk/om/Pages/Kontakt.aspx> ja <http://www.domstol.dk/find/Pages/index.aspx>

Tanskan oikeusministeriön yhteystiedot:

Justitsministeriet

Slotsholmsgade 10, 1216 København K, Denmark

puh. + 45 3392 3340, fax + 45 3393 3510

internet-sivu: www.jm.dk

(Pohjoismaat.)

Islanti

Islannin oikeusministeriön yhteystiedot:

Ministry of Justice and Ecclesiastical Affairs

Skuggasundi, 150 Reykjavik, Iceland

puh. +354 545 9000, fax +354 552 7340

internet-sivut: eng.domsmalaraduneyti.is/

(Pohjoismaat.)

9 Tärkeimmät sopimukset

Haagissa tehty yleissopimus 15.11.1965, koskee oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa ulkomaille siviili tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Suomi liittyi tähän sopimukseen vuotta myöhemmin. Tätä sopimusta pidetään Haagissa tehdyissä tiedoksiantosopimuksista tärkeimpänä, johon kaikki Euroopan valtiot ja monet Euroopan ulkopuolisetkin maat ovat liittyneet. Venäjä oli yksi Haagin sopimukseen liittyneistä maista, ja sen lisäksi Venäjällä on kahdenvälinen sopimus Suomen kanssa koskien oikeusapua. (HE 153/2006)

Tähän Haagin sopimukseen kuuluvilla osavaltiolla on eräissä tapauksissa oikeus kieltäytyä tiedoksiantamisesta. Esimerkiksi jos tiedoksi antaminen olisi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita, tulisi oikeusapu tiedoksiantoon evättävä. Tätä perustetta kutsutaan *ordre public* -epäämisperusteeksi, jonka käyttö on hyvin harvinaista, sillä pelkkä tiedoksianto ei yleensä sisällä tällaista loukkausta. Tiedoksiantomenettelyyn sovelletaan eri sopimuksia sen mukaan, onko asiakirjojen vastaanottaja EU-maassa, toisessa pohjoismaassa, Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimukseen kuuluvassa valtiossa tai muussa valtiossa.

Useat valtiot antavat oikeusapua ulkomaisille tuomioistuimille ilman mitään voimassa olevaa sopimusta. Suomi on yksi tällainen maa, joka käytännössä antaa kaikille valtiolle oikeusapua, jotka sitä pyytävät, jos Suomen oikeusjärjestelmä sallii sen.

Tuorein EU-valtioiden välillä sovellettava neuvoston asetus on 1348/2000, joka koski oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Asetus astui voimaan 31.5.2001, ja sitä on sovellettava sellaisenaan jokaisessa jäsenvaltioissa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan. (Kansainväliset tiedoksiantot)

Pohjoismaat ovat solmineet keskenään vuonna 1974 sopimuksen, joka koskee oikeusapua tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa (SopS 26/1975). Suomessa se on astunut asetuksella voimaan 1.7.1975 lukien. Sopimukseen kuuluu Suomen lisäksi Norja, Tanska, Ruotsi ja Islanti. Ruotsin kohdalla tulee ottaa huomioon myös aikaisemmin mainittu EU:n tiedoksiantosopimuksen määräykset. (HE 153/2006)

10 Yhteenveto

Kansainvälinen tiedoksianto on hyvin laaja ja monipuolinen kenttä toimia eri maiden välillä sekä saada tiedoksiannot onnistumaan ilman virheellisiä suorituksia. Käräjäoikeuksilla on mielestäni hyvin kattava ohjeistus tiedoksiannon suorittamiseen eri maihin sekä toimivat työkalut esimerkiksi asiakirjojen kääntämiseen. Käräjäoikeuksilla on tärkeää ottaa huomioon tiedoksiannon lähettämisessä ulkomaille:

- asiakirjojen kääntäminen sen maan kielelle
- maiden väliset sopimukset
- vastaanottavan maan lainsäädäntö
- prosessiin kuluva aika
- tiedoksiantotapa, koska tiedoksiantotavat vaihtelevat eri maiden välillä
- vastaanottava viranomainen/henkilö

Helsingin haastemiehen antamassa kyselyssä tulevaisuudessa kehitettävää olisi lomakkeiden sähköistämässä, joka voisi nopeuttaa asiakirjojen kulkua entisestään, entistä parempi tuntemus erimaiden tiedoksiantokäytännöistä ja jäsenmaiden systeemin toimivuuden parantaminen. Lisäksi haastemies ottaa esille yhtenä ongelmana Suomesta katsoen tiedoksiannon epäonnistumisen EU-maassa, jolloin palautuvissa tiedoksiannoissa ei ole selvitetty tarkasti, miten tiedoksi saajaa on yritetty tavoittaa. Tällöin palautuvassa tiedoksiannossa on esimerkiksi vain, että tiedoksi saajaa ei ole tavattu osoitteessa.

Sähköisillä uudistuksilla hallituksen esityksessä 123/2009 on haettu oikeudenkäynnin prosessin tehostamista ja nopeuttamista sekä asianosaisten oikeusturvaa. Mielestäni sähköisten välineiden käyttö tiedoksiannossa tulee tulevaisuudessa helpottamaan niin haastemiesten kuin muiden tuomioistuimeen kuuluvan henkilöstön työtä. Tämä tulee varmasti näkymään paperimäärän vähentymisellä sekä työn tehostumisella vaativimpiin tehtäviin hoidossa. Mielestäni toinen puoli on myös otettava huomioon, kun siirretään asiakirjoja sähköisesti, että asianomistajien oikeusturva ei tule horjumaan. Nykypäivänä ovat huomattu tekniikan kehittämisessä tehostumisen hyödyt mutta myös vastapainoksi tiedon siirtyminen väärin käsiin. Tietoturva tulee olemaan tulevaisuudessa meille vielä haaste, mitä enemmän siirrämme tärkeitä ja jopa salaisia asiakirjoja sähköisesti.

Puhelintiedoksiannosta on hyviä kokemuksia ja sen käytössä ei ole huomattu vielä suuria ongelmia asianomistajan oikeusturvan kannalta, todetaan hallituksen esityksessä 123/2009. Tällöin tullaan välttymään ylimääräisiltä kustannuksilta sekä tehostamaan työtä. Mutta samalla on tärkeää taata, että tieto asiakirjan sisällöstä välittyy puhelimen kautta oikealle henkilölle.

Tietojen mukaan puhelimessa tarkastetaan henkilöllisyys henkilökohtaisilla kysymyksillä, mutta riittääkö se.

Tiedoksiannossa on vielä kehitettävää ja tulevaisuuteen haastetta parantaa asianosaisten oikeusturvaa ja tehostaa käräjäoikeuksien sekä viranomaisten välistä yhteistyötä eri maiden välillä. Mielestäni kehitettävää olisi myös yhtenäistää käytäntöjä EU-maiden sekä pohjoismaiden välillä.

Lähteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasi oissa annetun lain muuttamisesta (HE 123/2009)

Haagin oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskeva yleissopimus.

Jokela, A. 2002. Oikeudenkäynti II. Helsinki: Talentum Media Oy.

Jokela, A. 2006. Oikeudenkäynnin perusteet. oikeudenkäynti I. Helsinki: Talentum Media Oy.

Jokela, A. 2008. Rikosprosessi. Helsinki: Talentum Media Oy.

Koulu, R. 2003. Kansainvälinen prosessioikeus pääpiirteittäin. Helsinki: WSOY Lakitieto.

Lappalainen, J. 1991. Alioikeusuudistus 1987 ja 1991. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Lappalainen, J. 2001. Siviiliprosessioikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.

Lappalainen, J. 2007. Prosessioikeus. Juva: Ws Bookwell Oy

Asiakirjojen valmistelu. Ilona Intranet. Oikeusministeriö. Viitattu 1.5.2011.

Asiakirjojen kieli. Ilona Intranet. Oikeusministeriö. Viitattu 2.5.2011.

Asiakirjojen valmistelu - Pohjoismaat. Oikeusministeriö. Viitattu 3.4.2011.

Sähköinen tiedoksiantokäsikirja. Ilona Intranet. Oikeusministeriö. Viitattu 15.4.2011.

Maataulukko. Ilona Intranet. Oikeusministeriö. Viitattu 20.5.2011.

Aluehallintovirasto. Kansainväliset tiedoksiannot. Viitattu 1.5.2011.

<http://www.intermin.fi/lh/ita/yhtpal/home.nsf/pages/583EC7599D96F26EC22574CD003F4733?opendocument>

Asetus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta SopS:26/1975 (PohjOikApuA)

Haagin oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskeva yleissopimus (Haag 15.11.19)

Suominen, J.2011. Haastemiehen haastattelu 13.1.2011. Helsingin kärjäoikeus.

Oikeustapaukset

Oikeuskanslerin päätös (Dnro OKV/13/21/2008)

KKO 2008:26

KKO 2006:69

KKO 2001:4